

بررسی تأثیر وبلاگ بر یادگیری مشارکتی دانشجویان دانشکدهٔ روانشناسی و علوم تربیتی

یوسف مهدوی نسب^۱

خدیجه علی آبادی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۳/۲/۱۸

تاریخ وصول: ۹۲/۹/۱۴

چکیده

در این پژوهش به تأثیر استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی پرداخته شده است. آزمودنی‌های این پژوهش ۳۷ نفر از دانشجویان ترم ۲ کارشناسی مدیریت آموزشی سال ۸۹-۹۰ دانشگاه علامه طباطبائی که واحد مقدمات تکنولوژی آموزشی را می‌گذرانند بودند. این پژوهش با روش تک آزمودنی انجام گرفت. ابزار پژوهش پرسشنامه یادگیری مشارکتی بود. داده‌های تحقیق با روشی تک نمونه‌ای مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی به طور معناداری بر یادگیری مشارکتی و تمام مولفه‌های آن (وابستگی متقابل مثبت، مسئولیت‌پذیری فردی، پردازش گروهی، مهارت اجتماعی، تعامل) موثر است. در پایان هم راهکارها و پیشنهادهایی مبنی بر چگونگی استفاده از وبلاگ برای یادگیری و یادگیری مشارکتی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: وبلاگ، یادگیری مشارکتی، وبلاگ آموزشی

مقدمه

گذر زمان و ورود فناوری‌های نوین به زندگی بشر امروزی سبک زندگی را تغییر داده است. انسان امروز برای بهره‌وری بیشتر زندگی نه تنها باید خود را با این فناوری‌های نوین همگام نماید و با آنها سازگار شود بلکه باید جهت حرکت آنها را نیز مشخص نماید.

۱. دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه تربیت مدرس تهران (این مقاله از پایان‌نامه کارشناسی ارشد استخراج شده است)

y.mahdavinassab@modares.ac.ir

aliabadikh@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه علامه طباطبائی

عرصه یادگیری و آموزش هم با این فناوری‌ها بیگانه نیستند، شاید تا چندین سال پیش واژه‌هایی چون یادگیری الکترونیکی، وب ۲.۰، سیستم مدیریت یادگیری جدید به نظر می‌آمدند اما امروزه جایگاه خود را پیدا نموده و به صورت کاربردی از آن‌ها استفاده می‌شود. پژوهش‌های مختلفی هم در زمینه به کارگیری این فناوری‌ها برای یادگیری صورت گرفته، برای نمونه جاناسن بیان می‌کند که در مطالعات اخیر، ما دریافته‌ایم در مدارس که در آن کامپیوتر و شبکه‌های دسترسی از راه دور به منابع کتابخانه، به ویژه پایگاه داده وب سایت وجود دارد نمرات آزمون تمایل به بالاتر دارد" (انجمن کتابداران مدرسه ای آمریکا، انجمن ارتباطات و فناوری آمریکا، ص ۵، به نقل از جاناسن^۱، ۲۰۰۴، ص ۵۱۳)

آری پیشرفت در تکنولوژی آموزشی ما را قادر به استفاده از روش‌های آموزشی که تا همین اواخر به کارگیریشان دشوار یا غیر ممکن بود کرده است. معلمان از ابزارهای چون وبلاگ برای منظور تسهیل یادگیری استفاده می‌کنند (وست و همکاران، ۲۰۰۶ به نقل از اسپکتور^۲، ۲۰۰۸، ص ۵۲۷). وبلاگ‌ها نمودی از فناوری‌های نوین هستند که به سبب داشتن شرایط و ویژگی‌هایشان به عنوان ابزاری در حال گسترش در شبکه اینترنت مطرح می‌باشند. نتایج بسیاری از تحقیقات نشان داده که وبلاگ‌ها ابزاری موثر در یادگیری یادگیرندگان می‌باشند (سینگ سیم، فون هو^۳، ۲۰۰۹، وانگ و فانگ^۴، ۲۰۰۵؛ لونینگ^۵ و همکاران، ۲۰۰۷؛ فارمر، یو و بروکس^۶، ۲۰۰۸؛ نوتیم^۷، ۲۰۱۰؛ استیونس و اسلاوین^۸، ۱۹۹۵).

از سویی دیگر یکی از ضروری‌ترین تحولات در نظام‌های آموزشی، تحول در نگرش و راهبردهای یاددهی-یادگیری است که مورد استفاده معلمان و مدیران اجرایی نظام آموزشی قرار می‌گیرد (شعبانی، ۱۳۸۳).

1 Jonassen
2 Spector
3 wee sing sim, J & foon hew
4 Wang & Fang
5 Loving
6 Farmer, Yue & Brooks
7 Noytim
8. Stevens & Slavin

یادگیری مشارکتی نیز یکی از این راهبردها می‌باشد. بر مبنای تحقیقات دانش آموزانی که با الگوی مشارکتی تکالیف گروهی را انجام می‌دهند، در آزمون‌ها نمره بهتری کسب می‌کنند، اعتماد به نفس بیشتری دارند، از مهارت‌های اجتماعی مثبت و قوی تری برخوردارند و در درک و تسلط بر مهارت‌های گروهی توانایی بیشتری دارند (صفوی، ۱۳۸۵).

یکی از رسالت‌های رشته تکنولوژی آموزشی به کارگیری صحیح رسانه‌های جدید برای آموزش می‌باشد. این مساله در کشورهایی که این فناوری‌های نوین به آن‌ها انتقال داده می‌شود حادثتر است زیرا که در استفاده از هر فناوری پیش از یادگیری استفاده از آن، باید فرهنگ سازی شده و شیوه‌های درست و اصولی استفاده از آن مورد توجه قرار گیرد. رشد روز افزون اینترنت و امکانات آن دنیا را فرا گرفته و بی شک کشور ما هم از این قاعده مستثنی نیست. یکی از ابزارهای در حال گسترش بر روی شبکه وبلاگ می‌باشد.

حجم وسیعی از اطلاعات و محتوای موجود در اینترنت مربوط به وبلاگ هاست و درصد بالایی از محتوای فارسی موجود در اینترنت هم مربوط به وبلاگ هاست (ضیائی پور، ۱۳۸۴).
آرمسترانگ^۱ و بری^۲ (بدون تاریخ) عنوان می‌کنند که وبلاگ (بلاگ) یک فضای مبتنی بر وب برای نوشتن است که در آن تمام فرایند نوشتن و ویرایش اطلاعات از طریق مرورگر وب مدیریت می‌شود و این نوشته به صورت سریع بر روی شبکه‌ی اینترنت در دید عموم قرار می‌گیرد. کاربر وبلاگ می‌تواند از طریق نرم افزارهای متعدد وبلاگ نویسی کلمات و اندیشه‌های خود را بر روی شبکه قرار دهد (نیکرک^۳، ۲۰۰۶).

برخی معلمان و اساتید از فناوری‌هایی چون وبلاگ به علت جدید بودن، عدم مهارت در به کارگیری آن، و رواج استفاده از وبلاگ در زمینه‌های دیگری چون سرگرمی، دلنویسه، خاطرات، خبر و همانند این‌ها به عنوان ابزاری برای آموزش و یادگیری استفاده نمی‌کنند و با قابلیت‌های آن آشنایی ندارند.

۱. Armstrong

۲. Barry

۳. Niekerk

در این پژوهش محققین در راستای رسالت رشته تکنولوژی آموزشی به دنبال بررسی تأثیر استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری نوین در عرصه یادگیری و یادگیری مشارکتی می‌باشد. سؤال این است که آیا در کشور ایران می‌توان از وبلاگ برای افزایش به کارگیری میزان یادگیری مشارکتی در یادگیرندگان بهره برد؟ آیا استفاده از وبلاگ برای یادگیری مشارکتی بر تعامل، یادگیری و ارتباط یادگیرندگان تأثیر گذار است؟

دنیا به سمت یادگیری الکترونیکی در حال حرکت است. کشور ما هم خیزهایی در این زمینه برداشته و از حرکت روبه رشد سال‌های اخیر دانشگاه‌های مختلف کشورمان به سمت آموزش مجازی می‌توان شاهد این دگرگونی بود. تا کنون پژوهشی در رابطه با به کارگیری وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی صورت نگرفته است. از آنجا که وبلاگ به عنوان ابزاری رو به رشد در فضای شبکه می‌تواند کاربردهای بسیاری در عرصه آموزش و پرورش داشته باشد یافته‌های این پژوهش می‌تواند رهنمودهای مهمی را برای اساتید و معلمان که از وبلاگ برای آموزش استفاده می‌کنند ارائه دهد و تاحدی نیازهای موجود در این زمینه را برطرف سازد.

"باید با دنیای مجازی که خواه یا ناخواه بخشی از زندگی همه ما را تشکیل می‌دهد به صورت صحیح برخورد کنیم و هدایت گر آن باشیم پیش از آنکه جهت دهنده دنیای ما شود".
وبلاگ (بلاگ) یک فضای مبتنی بر وب برای نوشتن می‌باشد که در آن تمام فرایند نوشتن و ویرایش اطلاعات از طریق مرورگر وب مدیریت می‌شود و این نوشته به صورت سریع بر روی شبکه‌ی اینترنت در معرض دید عموم قرار می‌گیرد (نیکرک، ۲۰۰۶). در این پژوهش وبلاگ فضایی است که دانشجویان برای درس مقدمات کامپیوتر ایجاد کردند.

مفهوم یادگیری مشارکتی هم شامل تشکیل گروه‌های کوچک برای رسیدن به هدف‌های مشترک یادگیری می‌باشد (جانسون^۱ و دیگران ۱۹۸۹، به نقل از وانگ و فانگ^۲، ۲۰۰۵). در این تحقیق یادگیری مشارکتی نمره‌هایی که دانشجویان از آزمون «یادگیری مشارکتی» کسب کردند.

۱ Johanson

۲. Wang & Fang

پنج مؤلفه اساس یادگیری مشارکتی که در این پژوهش به بررسی آن پرداخته شده شامل موارد زیر می‌باشد.

۱-وابستگی متقابل مثبت^۱ - مسئولیت پذیری فردی^۲ -پردازش گروهی^۳ -مهارت اجتماعی^۴ -تعامل پیشرونده^۵

وابستگی مثبت متقابل: وابستگی مثبت زمانی روی می‌دهد که اعضای گروه به این درک رسیده باشند که آن‌ها طوری به هم پیوسته‌اند که پیروزی یکی از اعضا بدون پیروزی دیگری ممکن نیست؛ اگر کسی شکست بخورد همه شکست می‌خورند(یا همه نجات می‌یابیم یا همه غرق می‌شویم). اعضای گروه درک کنند که تلاش فرد فقط به سود خودش نیست بلکه به سود تمام اعضای گروه است.

مسئولیت پذیری فردی: در عین حال که اعضای گروه باید مسئول رسیدن به اهداف گروه باشند و هریک از اعضا باید مسئول وظیفه و کار خودش باشد. گروه باید اهداف را روشن سازد و تلاش‌های فردی اعضا و پیشرفت در رسیدن به اهداف را مشخص نماید. در این مؤلفه کارکرد هریک از اعضا به صورت انفرادی ارزیابی می‌شود و نتایج به گروه داده می‌شود و افرادی که به کمک و حمایت و تشویق بیشتر نیاز دارند مشخص می‌شوند.

پردازش گروهی: پردازش گروهی تفکر و بحث اعضای گروه در مورد اینکه گروه چگونه درحال به اهداف است و چگونه می‌تواند بهتر عمل کند را شامل می‌رسیدن شود(جانسون، ۲۰۰۶). در این مؤلفه گروه باید به توصیف این پردازد که عمل کدام یک از اعضا موثر است و کدام یک مؤثر نیست و در مورد ادامه و یا حذف این رفتارها تصمیم گیری می‌شود.

۱ Positive Interdependence

۲ Individual accountability

۳ Group processing

۴ Social skill

۵ Promotive interaction

مهارت‌های اجتماعی: این مؤلفه به روابط بین فردی یادگیرندگان مربوط می‌شود که شامل گفتگو، مباشرت، رهبری اثربخش، تصمیم‌گیری و حل تضاد، مدیریت تعارض و ارتباطات است.

تعامل: تعامل زمانی روی می‌دهد که یادگیرندگان منابع و دانش خود را برای هم به اشتراک گذارند، تلاش‌های یکدیگر برای یادگیری قدردانی نمایند. یادگیرندگان مشارکتی هم از حمایت نظام تحصیلی برخوردارند و هم از حمایت‌های فردی. فعالیت‌های شناختی مهم و پویای بین فردی وجود دارند که تنها در زمانی که یادگیرندگان در سدد ارتقاء یادگیری یکدیگرند روی می‌دهد. این موارد شامل توضیح شفاهی، چگونگی حل یک مساله، بحث درباره‌ی ماهیت موضوع یادگیری، تدریس یک دانش به همکلاسی‌ها و ارتباط بین یادگیری، تدریس یک دانش به همکلاسی‌ها و ارتباط برقرار کردن بین یادگیری‌های حاضر با یادگیری‌های گذشته می‌باشد.

وبلاگ‌ها، ابزارهای ارتباطی عالی به رای گروه‌های کوچک هستند که فضایی از طریق اینترنت ارائه می‌دهند، در آن فضا یادگیرندگان ایده‌هایشان را تسهیم می‌نمایند و به منظور بیان عقایدشان باهم همکاری می‌کنند. بلاگ‌ها دانشجویان را قادر می‌سازند تا زمان بیشتری صرف کار با گروه‌های مشترک نمایند، یعنی جایی که آن‌ها محتوا و مطالب را توزیع می‌نمایند. بنابراین ارتباط دانشجویان را با نویسندگی مشارکتی تقویت می‌کند. (ریپمن^۱ و همکاران، ۲۰۰۴ به نقل از وانگ و فانگ، ۲۰۰۵)

پژوهش‌های بسیاری در رابطه با کاربرد وبلاگ در آموزش صورت گرفته که در اینجا به تعدادی از آن‌ها اشاره ای می‌نماییم (سینگ سیم، فون هو، ۲۰۰۹)

وانگ و فانگ (2005) پژوهشی در رابطه با مزیت‌های یادگیری مشارکتی در شبکه‌های وبلاگ بر روی ۴۵ نفر از دانشجویان نویسندگی و بلاغت دانشگاه ملی فارموسا انجام دادند. در کنار جلسات چهره به چهره هفته ای، برای دوره یک محیط یادگیری آنلاین طراحی شد. ابزار

۱. Repman

جمع آوری داده‌ها پرسشنامه ۲۰ سؤالی بود. نتایج نشان داد که دو سوم یادگیرندگان با این موضوع موافق‌اند که ارتباطات غیر همزمان پیشرفت تحصیلی دانشجویان را بهبود می‌بخشد. دانشجویان بیان کردند که استفاده از وبلاگ در بین اعضای گروه اطمینان در یادگیری‌شان را بالا می‌برد. بعضی از دانشجویان این تجارب یادگیری را بهبودی مؤثر برای مهارت‌های اجتماعی‌شان دانسته‌اند (۶۵٪). یادگیرندگان بیان کردند که آن‌ها از یادگیری به وسیله کاربرد بلاگ‌ها به عنوان ابزار جدید فناوری ارتباطی‌شان خوشنود و راضی هستند (۹۳٪). اکثریت پاسخ‌دهندگان (۷۹٪) اعتقاد داشتند که تلاش‌های آن‌ها به گروه در انجام پروژه کمک نموده. سه چهارم پاسخ‌دهندگان (۷۳٪) بیان کردند که آن‌ها خود را سنجیده‌اند و باز خورد در یافت کرده‌اند که به آن‌ها بر این توانایی که در چه زمینه‌ای نیاز به بهبود دارند کمک کرده است. اکثریت (۸۳٪) پاسخ‌دهندگان اعتقاد داشتند که آن‌ها به طور مؤثری به هدف‌هایشان دست پیدا کرده‌اند. (۷۳٪) از یادگیرندگان اعتقاد داشتند که آن‌ها به روابط کاری خوبی دست یافته‌اند. بیست و هشت تن از پاسخ‌دهندگان (۶۳٫۷٪) بیان کردند که قادر به مدیریت زمان خود در اینترنت و ارتباط با دیگران از طریق وبلاگ هستند.

نیکرک (۲۰۰۶) پژوهش را در مورد استفاده از وبلاگ برای تأمل^۱ و سنجش رضات بر روی دانشجویان دانشگاه فورموسا انجام داد. نتایج نشان داد که دانشجویان معتقدند تسهیل‌کننده‌های برخط نقش مهمی را در زمینه تعامل برخط ایفا می‌کنند.

لونینگ^۲ و همکاران (۲۰۰۷) پژوهشی را صورت دادند که در آن وبلاگ نویسی برای بروز تفکر و تعامل با دیگران صورت می‌گرفت. روش جمع آوری داده‌ها از محتوا وبلاگ‌ها و زمینه‌یابی بود. بیشتر نظرات راجع به وبلاگ نویسی مثبت بود. دلیل نظرات مثبت نقش وبلاگ‌ها در کمک به اشتراک‌گذاری و دسترسی به منابع و ایده‌ها بود. نظرات منفی به محدودیت زمان و موانع فنی مربوط می‌شد. طبق نتایج ۷۱٪ از دانشجویان بیان کردند که وبلاگ‌ها برای استفاده تا حدود زیادی ساده بودند. ۵۸٪ عنوان کردند که تا حدود زیادی از وبلاگ‌ها

۱ Reflection

۲ Loving

رضایت داشتند. مشکلات استفاده از وبلاگ شامل مشکلات فرستادن مطلب، مشکل زمان، نگرانی امنیت و کمبود انگیزه برای نوشتن بود. دانشجویان شرکت کننده در دوره استفاده از وبلاگ پس از این تجربه قدرت تحلیل و ارزشیابی بیشتری نسبت به نیمسال قبلی پیدا کردند (سینگ سیم، فون هو، ۲۰۰۹).

چون و به ونک^۱ (۲۰۰۸) تحقیقی در رابطه با استفاده دانشجویان از وبلاگ برای انعکاس فرایند یادگیری و فعالیت‌هایشان انجام دادند. مشارکت کنندگان این تحقیق در دو مرحله مطالعه موردی مورد بررسی قرار گرفتند. در مرحله اول ۵۱ دانشجو و در مرحله دوم ۴۲ دانشجوی دوره کارشناسی بودند. جمع آوری اطلاعات به صورت زمینه یابی بود. یافته‌ها نشان داد که دانشجویان از وبلاگ‌ها برای انجام تکالیف، اشتراک گذاری احساسات، ارتباط با آموزشگر استفاده می‌کردند و همچنین وبلاگ آموزش‌گر را می‌سنجیدند و احساس می‌کردند که مهارت نوشتن و توانایی یادگیری‌شان افزایش پیدا کرده است (سینگ سیم، فون هو، ۲۰۰۹). فارمر، یو و بروکس^۲ (۲۰۰۸) تحقیقی انجام داد که در آن دانشجویان راجع به محتوا و تجارب یادگیری‌شان در وبلاگ‌ها بحث و تفکر می‌کردند. در این پژوهش از دانشجویان خواسته شد در هفته حداقل یک مطلب ارسال نمایند و با دیگر وبلاگ‌های همکلاس‌هایشان در تعامل باشند. جمع آوری داده به صورت زمینه یابی و بررسی محتوای وبلاگ‌ها بود. یافته‌ها حاکی از آن بود که بیشتر دانشجویان معتقد بودند که یکی از ارزشمندترین جنبه‌های وبلاگ توانا کردن دانشجویان برای تعامل و ارتباط با هم‌دوره‌ای‌هایشان می‌باشد.

نوتیم^۳ (۲۰۱۰) پژوهشی در مورد به کارگیری وبلاگ برای یادگیری زبان انگلیسی انجام داد. مشارکت کنندگان این بررسی ۲۰ دانشجوی دختر کارشناسی دانشکده‌ی علوم اجتماعی و ارتباطات بودند. جمع آوری داده‌ها به صورت پرسشنامه ای بود. یافته‌ها نشان داد که دانشجویان وبلاگ را به عنوان ابزاری برای توسعه زبان انگلیسی مهارت نوشتن، خواندن، گنجینه لغت و ثبت تجارب

۱ Chen&bonk

۲ Farmer, Yue& Brooks

۳ Noytim

یادگیری می‌داند دانشجویان هم چنین وبلاگ را به عنوان فرصتی برای ابراز وجود آزاد در نوشتن برای مخاطبان منطقه ای و جهانی، بروز خلاقیت، مهارت تفکر انتقادی و تحلیلی، تعامل اجتماعی و رابطه خوب بین نویسنده و خواننده و حمایت از اجتماع یادگیری می‌دانستند. در کل علی رغم برخی محدودیت‌های اندک آن‌ها نگرش مثبتی در رابطه با استفاده از وبلاگ داشتند. یافته‌ها نشان داد که وبلاگ‌ها می‌توانند انگیزه یادگیری و فرصت‌هایی که باعث توسعه نویسندگی و راهبردهای یادگیری چون تفکر انتقادی است را فراهم آورند.

در زمینه یادگیری مشارکتی هم پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته:

استیونس و اسلاوین^۱ (۱۹۹۵) در پژوهش بر روی ۱۳۷۹ دانش آموزان مقطع ابتدایی به بررسی تأثیر دراز مدت روش‌های یادگیری مشارکتی بر آگاهی فراشناختی دانش آموزان پرداخته و گزارش نمودند که آزمودنی‌های گروه یادگیری مشارکتی در مقایسه با گروه یادگیری سنتی در زمینه آگاهی‌های فراشناختی در سطح بالاتری قرار داشتند و از راهبردهای فراشناختی بیشتری در فرآیند یادگیری خود بهره می‌برند (با توانی آخوره، ۱۳۸۵).

فلدر و برنت^۲ (۱۹۹۴) نیز در پژوهش مشابه در دانشگاه کارولینا بر روی ۵۰ نفر از دانشجویان رشته‌های فنی که به مدت یک ترم تحصیلی انجامید به این نتیجه رسیدند که کاربرد روش مشارکتی تأثیر مهمی بر عملکرد و میزان یادگیری دانشجویان دارد (با توانی آخوره، ۱۳۸۵).

محمدرضا کرامتی در سال ۸۲-۱۳۸۱ پژوهشی با عنوان مطالعه تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی پایه پنجم ابتدایی مشهد به عنوان پایان نامه دوره دکتری در دانشگاه تربیت معلم تهران انجام شده است. نتایج حاکی از تأثیر قابل توجه روش یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی ریاضی دختران و پسران بوده است. نتایج هم‌گنان نشان داده است که نمره‌ی رشد مهارت‌های اجتماعی دختران

۱. Stevens & Slavin

۲. Felder & Brent

تقریباً به یک اندازه افزایش داشته است. اما نمره پیشرفت تحصیلی ریاضی پسران بیش از دختران افزایش پیدا کرده است (سلطانی، ۱۳۸۴).

هدف این پژوهش بررسی تأثیر استفاده از وبلاگ بر یادگیری مشارکتی دانشجویان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی بود.

برای رسیدن به هدف پژوهش فرضیه زیر مطرح گردید:

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی بر یادگیری مشارکتی دانشجویان تأثیر دارد.

از آنجا که یادگیری مشارکتی و پرسشنامه آن دارای پنج مؤلفه بود برای هر کدام از مؤلفه ها نیز یک فرضیه فرعی مطرح شد.

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی بر همبستگی (اتکاء) متقابل مثبت دانشجویان تأثیر دارد.

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی بر مسئولیت پذیری فردی دانشجویان تأثیر دارد.

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی بر روی پردازش گروهی دانشجویان تأثیر دارد.

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی وبلاگ بر مهارت‌های اجتماعی دانشجویان تأثیر دارد.

استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی بر تعامل دانشجویان تأثیر دارد.

روش پژوهش

روش پژوهشی تک آزمودنی گروهی است. طرح‌های تک آزمودنی طرح‌های تحقیقی نیمه آزمایشی هستند که در آن‌ها تغییر در متغیر وابسته در یک آزمودنی سنجیده می‌شود. در واقع اصطلاح تک آزمودنی تا اندازه ای گمراه کننده است؛ چرا که تمرکز تحقیق ممکن است بر

یک زوج، خانواده، گروه، سازمان یا دیگر گروه‌های انسانی و نیز یک شخص واحد باشد (بیابانگرد، ۱۳۸۷).

پژوهش حاضر به بررسی یک پدیده نو که پیش از این دانشجویان تجربه ای در این زمینه نداشتند می‌پردازد، آموزش و یادگیری از طریق وبلاگ. تعیین سطح نشانگر آن بود که دانشجویان دوره هیچ آشنایی و تجربه قبلی راجع به استفاده از وبلاگ به خصوص برای یادگیری و آموزش نداشتند. از این رو پاسخ آنها به پیش‌آزمون که همه گزینه عدم آشنایی را که معادل با صفر بود انتخاب کرده بودند نمی‌توانست واقعی باشد چون فاقد هر گونه تجربه ای در مورد موضوع بودند و چه بسا اگر اندک تجربه ای در این زمینه داشتند پاسخ آنها تغییر می‌کرد از این رو با استفاده از روش تک آزمودنی سطح آنها مشخص شد و سپس متغیر مستقل به آنها ارائه شد. در پیشینه پژوهش‌های مشابه هم از چنین روشی استفاده شده بود.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی بود که در واحد مقدمات تکنولوژی آموزشی ثبت نام کرده بودند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد و نمونه این پژوهش کلیه دانشجویان ترم ۲ کارشناسی مدیریت آموزشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی بودند که برای درس مقدمات تکنولوژی آموزشی ثبت نام کرده بودند.

ابزار پژوهش

برای این تحقیق از پرسشنامه یادگیری مشارکتی استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۵ مولفه به شرح زیر بود و به صورت پرسشنامه لیکرت ۵ نقطه‌ای سازماندهی شده بود.

۱- همبستگی متقابل مثبت^۱ ۲- مسئولیت‌پذیری فردی^۲ ۳- پردازش گروهی^۳ (رسیدن گروهی به اهداف، به هم پیوستگی)^۴ ۴- مهارت اجتماعی^۴ ۵- تعامل^۱

۱ Positive Interdependence

۲ Individual accountability

۳ Group processing

۴ Social skill

سؤالات پرسشنامه توسط محقق و با مطالعه ادبیات تحقیق (کرامتی، لازمی، مستی، ۸۴، وانگ و فانگ، ۲۰۰۵، منگدو و ایولینگ^۲، ۲۰۱۰، برور و کلین^۳، ۲۰۰۶، ویلیام، کارول، هاوتو^۴، ۲۰۰۵) تهیه گردید و مؤلفه های پرسشنامه یادگیری مشارکتی در برگیرنده وابستگی متقابل مثبت (شامل ۶ سؤال)، مسئولیت پذیری فردی (شامل ۹ سؤال)، پردازش گروهی (شامل ۷ سؤال)، مهارت اجتماعی (شامل ۶ سؤال) و تعامل (شامل ۴ سؤال) بود.

با کمک متخصصین موضوع روایی صوری و محتوایی مؤلفه های ابزار تأیید گردید و در مرحله بعد پایایی مؤلفه ها با استفاده از روش آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۷۳ تأیید شد.

جدول ۱. پایایی پرسشنامه

پرسشنامه	تعداد سؤالات	آلفای کرونباخ
یادگیری مشارکتی	۳۲	۰/۷۳۳

در اجرای پژوهش مراحل ۱-۱۰ صورت گرفت: ۱- کل اعضای کلاس در مورد محتوایی که قرار بود تدریس شود تعیین سطح شدند.

۲- پرسشنامه یادگیری مشارکتی بر روی کل نمونه اجرا شد. ۳- شیوه ایجاد وبلاگ و وبلاگ نویسی به دانشجویان آموزش داده شد. ۴- کل کلاس به گروه های ۳ نفره تقسیم شدند.

۵- وبلاگ گروهی برای کلاس ایجاد شد. ۶- از هر گروه خواسته شد تا برای خود وبلاگ گروهی تشکیل دهد. ۷- افراد هر گروه مطالب ارائه شده از طریق وبلاگ را مطالعه می نمودند و تمرین درسی ارائه شده از طریق وبلاگ را با مشارکت یکدیگر بر روی وبلاگ خود قرار می دادند. (هر هفته یک تمرین) ۸- در ادامه افراد هر گروه به وبلاگ کل کلاس خود مراجعه و تمرین های انجام شده خود را در معرض نمایش قرار می دادند و همچنین به وبلاگ های دیگر همگروهی ها و دیگر اعضای کلاس رفته و در بخش نظرات نسبت به کار آنها ابراز نظر

1 Face to face interaction
2 Mengduo & Xiaoling
3 Brewer & Klein
4 Williams, Carroll and Hautau

می کردند. ۹- بعد از اتمام نیمسال تحصیلی آزمون یادگیری محتوای ارائه شده برگزار شد. ۱۰- سپس پرسشنامه یادگیری مشارکتی اجرا شد. ۱۱- داده‌های پرسشنامه با آزمونی تک نمونه ای مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

بعد از اجرای پژوهش نتایج پرسشنامه یادگیری مشارکتی و مؤلفه های آن با آزمونی تک نمونه‌ای مورد تحلیل قرار گرفت.

جدول ۲. نتایج تجزیه و تحلیل آزمون تی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر مؤلفه های یادگیری

مشارکتی

مقدار تی	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	خطای انحراف میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ارزش آزمون: ۳
25/14	۰/000	۷0/	۰/41	3/97	۳۷	یادگیری مشارکتی

در مورد فرضیه ۱ همانگونه که در جدول ۲ نشان داده شده مقدراتی برای یادگیری مشارکتی برابر با ۱۴/۲۵ است و با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت استفاده از وبلاگ بر یادگیری مشارکتی تأثیر دارد.

جدول ۳. نتایج تجزیه و تحلیل آزمون تی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر همبستگی مثبت

متقابل

مقدار تی	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	خطای انحراف میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ارزش آزمون: ۳
16/97	/000	/65	/39	4/10	۳۷	همبستگی مثبت متقابل

در مورد فرضیه ۱-۱ همانگونه که در جدول ۳ نشان داده شده مقدراتی برای همبستگی مثبت متقابل برابر با ۱۶/۹۷ است و با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت استفاده از وبلاگ بر همبستگی مثبت متقابل تأثیر دارد.

جدول ۴. نتایج تجزیه و تحلیل آزمون تی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر مسئولیت پذیری فردی

ارزش آزمون: ۳	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف میانگین	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	مقدار تی
مسئولیت پذیری فردی	۳۷	۹۵/۳	۹۶/	۱۱۰/	۰۰۰۰/	۴۳/۸

در مورد فرضیه ۱-۲ همانگونه که در جدول ۴ نشان داده شده مقدراتی برای مسئولیت پذیری فردی برابر با ۸/۴۳ است و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت استفاده از وبلاگ بر مسئولیت پذیری فردی تأثیر دارد.

جدول ۵. نتایج تجزیه و تحلیل آزمونی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر پردازش گروهی

ارزش آزمون: ۳	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف میانگین	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	مقدار تی
پردازش گروهی	۳۷	۸۹/۳	۵۸۰/	۶۹/	۰۰۰/	۳۳/۹

در مورد فرضیه ۱-۳ همانگونه که در جدول ۵ نشان داده شده مقدراتی برای پردازش گروهی برابر با ۹/۳۳ است و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت استفاده از وبلاگ بر پردازش گروهی تأثیر دارد.

جدول ۶. نتایج تجزیه و تحلیل آزمون تی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر مهارت اجتماعی

ارزش آزمون: ۳	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای انحراف میانگین	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	مقدار تی
مهارت اجتماعی	۳۷	۹۰/۳	۲۵۰/	۸۵۰/	۰۰۰۰/	۵۱/۱۰

در مورد فرضیه ۱-۴ همانگونه که در جدول ۶ نشان داده شده مقدراتی برای مهارت اجتماعی برابر با ۱۰/۵۱ است و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت استفاده از وبلاگ بر مهارت اجتماعی تأثیر دارد.

جدول ۷. نتایج تجزیه و تحلیل آزمونی تک نمونه ای تأثیر استفاده از وبلاگ بر مؤلفه های یادگیری

مشارکتی

مقدارتی	سطح معناداری با سطح اطمینان ۹۵٪	خطای انحراف میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ارزش آزمون: ۳۰
74/9	000۰/	۱۱۰/	66۰/	06/4	۳۷	تعامل

در مورد فرضیه ۵-۱ همانگونه که در جدول ۷ نشان داده شده مقدراتی برای تعامل برابر با ۹/۷۴ است و با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت استفاده از وبلاگ بر تعامل تأثیر دارد. همچنین آزمون یادگیری محتوای پایانی نشانگر پیشرفت یادگیرندگان در رابطه با محتوای یادگیری بود.

بحث و نتیجه گیری

با تحلیل داده‌ها فرضیه‌های اصلی پژوهش مبنی بر مؤثر بودن استفاده از وبلاگ به عنوان ابزاری برای یادگیری مشارکتی تأیید شد. یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌های این فرضیه با پژوهش‌های وانگ و فانگ (۲۰۰۵)، چون و به ونک^۱ (۲۰۰۸)، نوتیم (۲۰۱۰)، داوی^۲ و گولاتی (۲۰۰۷)، فارمر، یو و بروکس^۳ (۲۰۰۸)، لونینگ^۴ و همکاران (۲۰۰۷) که در مورد وبلاگ صورت گرفته بود و هم با پژوهش‌هایی چون کرامتی (۸۲-۱۳۸۱)، استیونس و اسلاوین^۵ (۱۹۹۵)، فلدر و برنت^۶ (۱۹۹۴) به نقل از باتوانی آخوره، (۱۳۸۵) که در مورد یادگیری مشارکتی صورت گرفته بود همسویی دارد.

تبیین علت تأیید فرضیه‌ها: برای پیاده سازی این پژوهش دانشجویان در گروه‌های سه نفره قرار گرفته بودند و تکالیف و تمرین‌های ارائه شده را به صورت گروهی بر روی وبلاگ گروه خود و وبلاگ کل کلاس قرار می‌دادند. امتیاز تمرین‌ها به صورت گروهی محاسبه می‌شد و در عین حال مسئولیت پذیری فردی هر یادگیرنده هم مورد توجه بود. یک بخش از تمرین‌های یادگیرندگان دیدن کار دیگر گروه‌ها و دادن بازخورد و نظر بود که این امر موجبات تعامل و

1 Chen&bonk
2 Davi & Gulati
3 Farmer, Yue & Brooks
4 Loving
5. Stevens & Slavin
6. Felder & Brent

مشارکت بیشتر را فراهم می‌آورد. تمرین‌ها از طریق وبلاگ ارائه شده بود و به نوعی سازماندهی شده بود که یادگیرندگان به صورت گروهی به انجام آن پردازند. ارزشیابی از نتایج گروه هم طوری بود که یادگیرندگان را به یادگیری باهم و از هم و تقویت یکدیگر سوق می‌داد. راحتی استفاده از وبلاگ، جذابیت و داشتن امکانات برای پیاده سازی یادگیری مشارکتی از علل موثر بودن این فناوری برای یادگیری مشارکتی بود. علاوه بر این در دید افراد کلاس و خارج از کلاس قرار گرفتن کار گروه‌ها باعث انگیزه بیشتر یادگیرندگان در استفاده از وبلاگ بود. نمونه ای از نظرات دانشجویان پس از تجربه در این زمینه را مشاهده نمایید:

ف.س: از طریق وبلاگ می‌توان از نقطه نظر دیگران بهره مند شد و بر بار اطلاعاتی خود افزود. قبل از آن هیچ تجربه ای از کار گروهی به این صورت نداشتم و برایم لذت بخش بود. ز.ش: قبل از آشنایی با وبلاگ فکر نمی‌کردم وبلاگ این امکان را به فرد بدهد که بتوان کار آموزشی از طریق آن انجام شود. ولی بعد از آشنایی با وبلاگ و کار کردن با آن نظر خیلی خوبی نسبت به استفاده از وبلاگ در ذهنم شکل گرفت و ترغیب شدم که خودم هم یک وبلاگ داشته باشم.

همانگونه که از نظرهای دانشجویان پیداست عدم آشنایی یکی از علل استفاده نکردن از وبلاگ برای یادگیری و آموزش از طریق وبلاگ است و دانشجویان پس از تجربه استفاده از وبلاگ به اهمیت آن پی برده‌اند.

از آنجا که برای گرفتن امتیاز کامل تکالیف وبلاگ کار گروه مورد ارزیابی قرار می‌گرفت رفته رفته به احساس یکی بودن و یک کل بودن رسیده بودند و وابستگی مثبت متقابل بین افراد پیش آمده بود و آنان تلاش می‌کردند برای موفقیت گروه کار کنند. نوع وبلاگ‌ها و تمرین‌ها طوری طراحی شده بود که در عین گروهی بودن نقش هر فرد در کارهای گروهی مشخص بود و این باعث می‌شد که آن‌ها هم از مدرس و هم از دیگر اعضا بازخورد بگیرند و در انجام وظیفه فردی کوشاتر باشند.

در مورد مؤلفه پردازش گروهی هم که در آن افراد به ارزیابی کار کل گروه و اعضای دیگر می‌پردازند و بازخورد و نظرات اصلاحی می‌دهند می‌توان گفت ویژگی در معرض دید عموم قرار گرفتن وبلاگ امر ارزیابی و اصلاح درون گروهی را ساده تر می‌نمود.

درباره علت تأیید مهارت اجتماعی می‌توان گفت که ابراز وجود، بحث و گفتگو مخصوصاً برای دانشجویانی که این مهارت‌ها را در کلاس کسب نکرده‌اند و ترس از جمع داشتند مواردی بود که در وبلاگ‌ها نمود خوبی داشت. تعامل با افراد خارج از کلاس، در معرض دید عموم قرار گرفتن، نقد کردن و مورد نقد قرار گرفتن از دیگر مواردی بود که به خوبی در وبلاگ‌ها نمود داشت. قابلیت وبلاگ‌ها برای تعامل در انجام دادن تمرین‌ها به صورت گروهی، نظر دهی درباره نحوه انجام کار، تشویق و تحسین در بخش نظرات از مواردی بود که باعث تأیید فرضیه تعامل شد.

با توجه به یافته‌های پژوهش و تجربیاتی که در حین اجرای تحقیق به آن‌ها رسیده‌ایم به ارائه پیشنهادهایی می‌پردازیم. امید است که این پیشنهادها یاریگر پژوهشگران و مدرسینی که از وبلاگ برای تدریس استفاده می‌کنند باشد تا گامی در جهت ارتقای آموزش کشور عزیزمان برداشته باشیم.

با توجه به قابلیت وبلاگ‌ها در ثبت زمان ارائه مطلب جدید و به روز رسانی سریع از وبلاگ‌ها به عنوان ابزاری برای کارپوشه الکترونیکی استفاده شود. در آموزش‌های غیر حضوری و تلفیقی یادگیری مشارکتی استفاده از وبلاگ‌ها مورد توجه قرار گیرد و در استفاده از رایانه و شبکه برای یادگیری مشارکتی نقش و مسئولیت پذیری فردی یادگیرندگان مورد ارزیابی قرار گیرد تا دیگر اعضای گروه از کم کاری دیگران دلسرد نشوند. برای اینکه یادگیری مشارکتی در محیط وبلاگ بهتر صورت گیرد نظر دهی در وبلاگ یکدیگر و تعامل از طریق مواردی چون نمره دهی تقویت شود و حتماً بعد از انجام تکالیف هفتگی توسط یادگیرندگان و ارائه آن در وبلاگ از طریق بخش نظردهی به آنان بازخورد شود و یادگیرندگان تشویق شوند تا در بخش نظرات پاسخ نظرات خوانندگان را بدهند تا این تعامل معرض عموم قرار گیرد و دیگران تشویق به شرکت در بحث شوند.

پیشنهاد می‌شود برای ایجاد تعامل بیشتر و سادگی ارتباط و بلاگ‌های یکدیگر را در بخش پیوندهای وبلاگ خود قرار دهند و برای فعالیت‌های مشارکتی علاوه بر وبلاگ‌های گروه‌های کوچک یک وبلاگ گروهی برای کل کلاس ایجاد شود تا یادگیرندگان تکالیف و بحث‌های خود را در آنجا قرار دهند و با دیدن فعالیت‌های یکدیگر تحریک شوند.

مطالب مهم به صورت پی‌دی‌اف، رمزار و دیگر مواردی که جلوی سوءاستفاده را می‌گیرد ارائه شود و همچنین برای کاستن مشکل سرعت کم از قالب‌های کم حجم برای وبلاگ‌ها استفاده شود.

در پژوهش‌های آتی به جنبه‌های دیگر استفاده از وبلاگ (ابزار بحث کلاسی، ابزار یادگیری تلفیقی، مدیریت زمان، کارپوشه الکترونیک و...) پرداخته شود و علاوه بر وبلاگ تحقیقاتی در مورد دیگر ابزارهای رو به گسترش وب ۲.۰ و کاربرد آموزشی آن‌ها صورت گیرد و پژوهشی هم در مورد ویژگی‌هایی که باید یک وبلاگ آموزشی داشته باشد صورت گیرد. همچنین انجام پژوهش در مورد مقایسه به کارگیری وبلاگ به صورت تلفیقی و غیرحضوری صورت گیرد.

منابع

با توانی آخوره، مرتضی. (۱۳۸۵). بررسی اثر بخشی یادگیری مشارکتی (الگوی جیگ ساو) بر یادگیری خود تنظیم و پیشرفت یادگیری درس تاریخ دانش آموزان سال سوم دوره متوسطه شهرستان نجف آباد در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶، پایان نامه ارشد، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی

بیابانگرد، اسماعیل. (۱۳۸۷). روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: دوران
سلطانی، محمد صادق. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر روش یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان پسر سال دوم دبیرستان هشتگرد در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۸۳، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی

شعبانی، حسن. (۱۳۸۳). مهارت‌های آموزشی: روش‌ها و فنون تدریس. تهران: سمت.
صفوی، امان الله (1385). روش‌ها، فنون و الگوهای تدریس. تهران: سمت.

- ضیائی پور، حمید. (۱۳۸۴). *تحلیل محتوای وبلاگ های فارسی*. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، معاونت امور مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- کرامتی، محمد رضا؛ اشرف، لازمی؛ مستی، فاطمه. (۱۳۸۴). *یادگیری مشارکتی، تهران: فرانگیزش*
- مهدوی نسب، یوسف. (۱۳۹۰). *بررسی تأثیر استفاده از وبلاگ بر یادگیری مشارکتی دانشجویان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی: دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی*
- Davi, A.Frydenberg, M.& Gulati,G.J.(2007). Bloging across the discipline :Integratig technology to enhance liberal learning .MERLOT Journal of Online Learning & Teaching,3(3).
- Enclopedia of Educational Technology, Retrieved (2010). <http://www.etc.edu.cn/eet/eet/>
- Farmer,B,Yue,A.Brooks,C.(2008).Using Blogging for Higher Order Learning In Larg Cohort University Teaching :A case study.Ausralian Journal of Educational technology ,24(2),123-136.
- Johanson, D. W., Johanson.F.(2006).Joining together:Group theoty and group skills. Boston:Allyen & Bacon.
- Loving,C.C.,Schroder,C.,Kang,R.,Shimec,c.,&herbart,B.(2007).Blogs: Enhancing links in A Professtional Learning Community Of Science & Mathematics Teachers. Contemporary Issues In Technology And Techer Education,7(3),178-198.
- Niekerk,v.j.,(2006).weblog as instrument for reflection in an e-learning environment –Acase study in higher education .university of Preoteria.
- Noytim.U(2010) Weblogs enhancing EFL students' English language learning WCES
- Wee sing sim,J & Foon Hew,k. (2009). The use of weblog in higher education setings: A review of empirical research. Educational Research Review, 151-163(2010) journal omepage: www.elsevier.com/locate/EDUREV
- Jonassen, D. H.(2004). *Handbook of Research for Educational Communications and Technology*. Mahwah, New Jersey London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spector, Mike D. M. (2008). *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. New York,LONDON: Lawrence Erlbaum Associates.
- Wang ,J.Fang,Y. (2005). *Benfits of cooprerative learning in weblog networks*. National Formosa University.